

2η Διαδικτυακή Ημερίδα με τίτλο «Μουσική και ήχος σε καιρούς ψηφιακής βίας»

ΣΥΛΛΟΓΙΚΟΤΗΤΑ ΓΙΑ ΤΗ ΔΗΜΟΦΙΛΗ ΜΟΥΣΙΚΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

(POPULAR MUSIC IN GREECE COLLECTIVE)

Γιατί μια σύγκρουση μετατρέπεται σε βία και πόλεμο; Είναι οι άνθρωποι εκ φύσεως επιθετικοί και ο πόλεμος συνυφασμένος με το παρελθόν τους ή είναι εκ φύσεως ειρηνικοί και ο πόλεμος αποτελεί μια σύγχρονη επινόηση συνδεδεμένη με φαινόμενα όπως ο εθνικισμός; Η διάκριση ανάμεσα στην άποψη του «αρχέγονου πασιφισμού» και την άποψη ότι ο πόλεμος συνιστά «μια ουσιαστική κληρονομιά του ανθρώπου» είναι ακόμη και σήμερα πολύ ισχυρή, παρόλο που πολλοί μελετητές σε ποικίλα πεδία των κοινωνικών και ανθρωπιστικών επιστημών θα υποστήριζαν ότι είναι θεμελιωμένη στη δυτική σκέψη και έχει τις ρίζες της στον Διαφωτισμό. Οι περισσότεροι, επίσης, θα συμφωνούσαν ότι η νεωτερικότητα έχει συνδεθεί με επικής τάξης συλλογική βία, υποδηλώνοντας ότι, είτε φιλειρηνικοί είτε φιλοπόλεμοι, οι άνθρωποι είναι σίγουρα ικανοί για μεγάλης κλίμακας πράξεις βίας, ενώ στις κατάλληλες συνθήκες κοινωνίες που θεωρούνται πιο φιλειρηνικές και άλλες πιο φιλοπόλεμες μπορούν να μετακινηθούν από το ένα άκρο στο άλλο. Οι περισσότεροι μελετητές υιοθετούν, δηλαδή, έναν τρόπο κατανόησης της βίας ως κοινωνικού και πολιτισμικού φαινομένου, αφού έχει πάντα συγκεκριμένο στόχο (αν και το θύμα μπορεί να είναι τυχαίος εκπρόσωπος μιας ευρύτερης κατηγορίας), συγκεκριμένο νόημα για τον θύτη και το θύμα, και συνδέεται με κάποια σχέση ανταγωνισμού, είναι δηλαδή προϊόν μιας ιστορικής διαδικασίας. Και ενώ οι ανταγωνισμοί και οι συγκρούσεις μπορεί να προκύπτουν από συγκεκριμένες υλικές συνθήκες, η βία δεν είναι ποτέ ένα αναπόφευκτο συνακόλουθο, δεν είναι ποτέ η μοναδική επιλογή σε συγκεκριμένες κάθε φορά συνθήκες. Οι πράξεις ειρήνης όπως και οι πράξεις βίας είναι, σε κάθε περίπτωση, αποτέλεσμα συμβατικών, παραδοσιακών, θρησκευτικών, οικονομικών, και ιδεολογικών επιταγών, και δεν μπορούν αναχθούν στη φύση και σε βιολογικούς παράγοντες.

Η μετατόπιση από εξελικτιστικά-βιολογικά και λειτουργιστικά επιχειρήματα σε μελέτες που τοποθετούν τη βία σε συμφραζόμενα τοπικών, κρατικών και παγκόσμιων οικονομικών και πολιτικών συστημάτων, και από το ενδιαφέρον για τη βία που ασκείται στο επίπεδο των ευρύτερων πολιτικών σχέσεων, στο ενδιαφέρον για τις καθημερινές εμπειρίες της βίας σηματοδοτείται από το γεγονός ότι έννοιες όπως κράτος, δύναμη, τελετουργία, κινητοποίηση, και αντίσταση έχουν τα τελευταία χρόνια παραχωρήσει την κεντρική θέση τους σε έννοιες όπως τρόμος, τραύμα, πόνος, υποκειμενικότητα, και ανθεκτικότητα. Στο πλαίσιο αυτών των εξελίξεων πεδία όπως η (εθνο)μουσικολογία, η κοινωνιολογία της μουσικής, οι σπουδές ήχου και οι σπουδές δημοφιλούς μουσικής έχουν εστιάσει στη μελέτη της σχέσης ανάμεσα στη βία και τη μουσική ή τον ήχο και διερευνούν επιτελεστικές, ενσώματες και βιωμένες διαστάσεις της βίας. Υπάρχουν μελέτες που εστιάζουν σε μουσικά επιτελεστικά συμβάντα ως ευκαιρίες για τις κοινότητες να στοχαστούν πάνω σε βαθιά ριζωμένες εμπειρίες τραύματος, σύγκρουσης και βίας του παρελθόντος τους, ως ευκαιρίες (ανα)συγκρότησης της αίσθησης ενός συλλογικού «εαυτού» απέναντι σε έναν συλλογικό «άλλο». Άλλες μελέτες αναδεικνύουν τον ρόλο της μουσικής και του ήχου ως άμεσες μορφές βίας πάνω στο σώμα. Διερευνούν

ζητήματα βασανιστηρίων και καταναγκασμού, και μολονότι το ενδιαφέρον μετατοπίζεται από την κοινότητα στο άτομο, αυτές οι μορφές βίας είναι άρρηκτα συνδεδεμένες με ευρύτερα ιστορικά και πολιτισμικά συμφραζόμενα (π.χ. έμφυλη ταπείνωση, ομοφοβία, Ισλαμοφοβία, στρατηγικές πολιτικές φόβου). Άλλες μελέτες, τέλος, εστιάζουν στις ακουστεμολογίες των βίαιων ηχοτοπίων και διερευνούν τα εννοιολογικά όρια της μουσικής, του ήχου και του θορύβου σε συνάρτηση με τις πρακτικές προσανατολισμού που συγκροτούν τον χώρο και τον τόπο.

Η ενσωμάτωση των ψηφιακών τεχνολογιών στην καθημερινή ζωή πολλών ανθρώπων σήμερα ενισχύει υπάρχουσες και δημιουργεί νέες μορφές βίας, τόσο στο επίπεδο των διαπροσωπικών σχέσεων στην καθημερινή πολιτισμική πραγματικότητα, όσο και στο επίπεδο ευρύτερων κοινωνικών συγκρούσεων και πολέμων. Και καθώς η μουσική και ο ήχος αποτελούν εγγενή στοιχεία των σύγχρονων ψηφιακών τεχνοκουλτούρων, δεν μπορούν να αποσυνδεθούν από πρακτικές όπως η κυβερνοπαρακολούθηση (cyberstalking), η κυβερνοπαρενόχληση (cybermobbing), η βασισμένη σε εικόνα και ήχο σεξουαλική βία (π.χ. διαμοιρασμός ιδιωτικών βίντεο ή ηχογραφήσεων χωρίς συγκατάθεση), η ρητορική μίσους (π.χ. δημόσιες προσβολές ή προσκλήσεις σε βίαιες ενέργειες μέσω αποστολής μαζικών μηνυμάτων e-mail), αλλά και πρακτικές τεχνο-επιτήρησης (tech-surveillance) που υιοθετούνται από την αστυνομία, τον στρατό, τις μυστικές υπηρεσίες, και τις ιδιωτικές εταιρείες: υποκλοπές e-mail και τηλεφώνων, μόνιμες κάμερες παρακολούθησης, body scans, και αναλύσεις δραστηριότητας για οχήματα και ανθρώπους που κυκλοφορούν σε δημόσιους χώρους, επηρεάζουν τις καθημερινές ζωές των ανθρώπων, τη σωματική ακεραιότητα, την ελευθερία της προσωπικής έκφρασης και αίσθησης εαυτού. Στο πλαίσιο της ευρύτερης σύνδεσης ανάμεσα στην «αλγοριθμική σκιαγράφηση προφίλ» («algorithmic profiling»), τις γραφειοκρατικές διαδικασίες και τη δομική βία, τα συστήματα υπόδειξης (recommendation systems) σε πλατφόρμες όπως το Spotify και το YouTube, εξαντικειμενοποιούν ακροατές και μουσικές, μια πρακτική που επίσης βιώνεται ως βία. Οι ψηφιακές τεχνολογίες, επίσης, αποτελούν αναπόσπαστο στοιχείο ποικίλων μορφών και εμπειριών βίας που (ανα)παράγονται κατά τη δημιουργία, επιτέλεση, και πρόσληψη συγκεκριμένων δημοφιλών μουσικών ειδών (π.χ. ραπ, χιπ χοπ, λαϊκή και ποπ), αλλά και από τη μουσική/ηχητική διαχείριση απειλών ή πράξεων βίας από τους πιθανούς αποδέκτες τους (π.χ. γυναίκες, queer, μετανάστες, πρόσφυγες). Δεδομένου του παραδοσιακά ανθρωποκεντρικού ορισμού της μουσικής, τέλος, η ψηφιακά διαμεσολαβημένη διάκριση μεταξύ θορύβου και μουσικής παίζει κεντρικό ρόλο στις νέες εννοιολογήσεις και εμπειρίες του ανθρώπινου, ενώ η ανάδειξη των μηχανών ως αυτόνομων (ή έστω ενεργών) δρώντων σε ποικίλες μουσικοποιητικές διαδικασίες συχνά εκλαμβάνεται ως πιεστική ή και επιθετική ενέργεια.

Ενδεικτικοί θεματικοί άξονες και ερωτήματα:

- Η σχέση ανάμεσα στην «πραγματική» και τη «δύνητική» βία που δημιουργούν ψηφιακά διαμεσολαβημένοι ήχοι και μουσικές
- Η επίδραση της αλγοριθμικής λογικής και των τεχνολογικών δεδομένων στην καθημερινή ζωή και τη δημοφιλή μουσική
- Επικίνδυνη ψηφιακή εθνογραφική έρευνα και ζητήματα ηθικής σε συνθήκες πολέμου ή βίαιων συγκρούσεων

- Η βία της ψηφιακής εθνογραφικής έρευνας. Πολιτικές της εθνομουσικολογίας της ειρήνης και της βίας.
- Ήχος, βία και gaming
- Αλγοριθμική αποικιοκρατία και διαδικτυακοί ηχητικοί χώροι: η σχέση ανάμεσα στη μουσική βιομηχανία και τις διαδικτυακές πλατφόρμες (π.χ. Spotify)
- Πώς οι ψηφιακές τεχνολογίες επιδρούν στους τρόπους με τους οποίους συγκεκριμένες ομάδες αντιλαμβάνονται τη βία και την χρησιμοποιούν για να διακρίνουν τον «εαυτό» από τον «άλλο» σε σχέση με τη μουσική και τον ήχο; Γιατί π.χ. να θεωρείται ηθικά αποδεκτό ένα τραγούδι σαν το «Πότε θα κάνει ξαστεριά», το οποίο καλεί σε ένοπλη βία, και απορριπτό ένα τραπ τραγούδι με αντίστοιχο περιεχόμενο; Γιατί το πρώτο να υμνείται ως «παραδοσιακό» και το δεύτερο να καταδικάζεται ως προϊόν υποκουλτούρας;
- Η μουσική ως μέσο διαχείρισης του βίαιου συλλογικού παρελθόντος: ψηφιακές τεχνολογίες και πολιτικές της μνήμης και της συγχώρεσης.
- Μουσική, βία, αποσιώπηση, και λήθη
- Πώς εκφράζεται και αναπαρίσταται η ψηφιακή βία κρατικών θεσμών, όπως ο στρατός, η αστυνομία και οι φυλακές, και ποια είναι η σχέση της με τη μουσική και τον ήχο γενικότερα;
- Οικοακουστική (ecoacoustics) και βία, θόρυβος και αστικός εξευγενισμός
- Ηχητικά ψηφιοτοπία του εθνικισμού
- Βια-ηχητικότητα στη δημοφιλή μουσική: ψηφιακές τεχνολογίες και αναπαραστάσεις της βίας σε διαφορετικά είδη δημοφιλούς μουσικής στην Ελλάδα
- Η αισθητική της βίας σε διαφορετικές δημοφιλείς μουσικές κουλτούρες (π.χ. hard core, punk, black metal, noise) και η σχέση της με τα συναισθήματα και τη διαχείρισή τους (π.χ. οργή, χαρά, θλίψη, απόλαυση, φετίχ και σεξουαλικότητες).
- Ζητήματα ταξικής βίας και καταμερισμού εργασίας: μουσική παραγωγή/δημιουργία, μίξη, mastering, διανομή μέσω του διαδικτύου σε διάφορες πλατφόρμες, booking, artwork κ.ά., αποτελούν σήμερα τους πολλαπλούς ρόλους που καλούνται οι περφόμερ να αναλάβουν και οι οποίοι παλαιότερα συνδέονταν με διαφορετικά επαγγέλματα.
- Ο θόρυβος ως βίαιος ήχος στη μουσική noise: ηλεκτρονικά μέσα και τα όρια της μουσικής δημιουργίας
- Ψηφιακή αισθητική και αναπαράσταση ταυτοτήτων πολιτισμικών ομάδων που έχουν ταυτιστεί με τη βία και την παρανομία. Πώς, για παράδειγμα, διαφορετικές διαδικτυακές πλατφόρμες αναπαριστούν τους Ρομά στην Ελλάδα, αλλά και πώς αυτές οι πλατφόρμες χρησιμοποιούνται από μέλη των Ρομά για την επιτέλεση πλευρών της ταυτότητάς τους;
- Το φαινόμενο τσαβ (chav): τί ρόλο παίζουν τα ψηφιακά μέσα στη σύνδεση συγκεκριμένων δημοφιλών μουσικών κουλτούρων (π.χ. EDM, Trap και drill) με τις διαδικασίες συγκρότησης των νέων χαμηλών κοινωνικών στρωμάτων; Ο όρος αποδίδεται σε νέους και άνεργους ανθρώπους, που συνήθως ζουν με κοινωνικά επιδόματα, έχουν αντικοινωνικές και βίαιες συμπεριφορές, και συμμετέχουν στην άτυπη οικονομία (π.χ. διακίνηση ναρκωτικών, αδήλωτη πορνεία, επαιτεία).

Σημαντικές ημερομηνίες

Υποβολή Περιλήψεων: 15/2/2025

Ενημέρωση Αποδοχής: 15/3/2025

Διεξαγωγή ημερίδας: 03/05/2025

Επικοινωνία: Email: pmgirc@gmail.com

Ιστοσελίδα: uis.edu/music/events/pmgirc

Σελίδα στο Facebook: <https://www.facebook.com/profile.php?id=61556720535861>

Κανάλι YouTube: <https://www.youtube.com/@PopularMusicinGreece>

Η οργανωτική επιτροπή του συνεδρίου

Νεφέλη Ανδρεάκου (ΕΚΠΑ)

Βασιλική Λαλιώτη (ΕΚΠΑ)

Μάνος Παραουλάκης (ΕΚΠΑ)

Ιωάννης Τσεκούρας (ΕΚΠΑ και Deree)